

Złote Szkoły NBP

Giganci finansów osobistych

Wstęp

- Pieniądze są nieodłącznym elementem naszego życia. Mówi się, że pieniądze szczęścia nie dają, ale nikt z nas nie wyobraża sobie funkcjonowania w codziennym życiu bez pieniędzy.
- Co to jest ten pieniądz, że tak bardzo lubimy go mieć?

To zdjęcie, autor: Nieznany autor, licencja: [CC BY](#)

Co to są pieniądze?

- Definicja mówi, że PIENIĄDZ to towar uznany w wyniku ogólnej zgody jako środek wymiany gospodarczej, w którym są wyrażone ceny i wartości wszystkich innych towarów.

Z pewnością lubicie robić zakupy i cieszyć się nowo kupionymi rzeczami, ale powinniśmy zastanowić się nad zagadnieniami związanymi z przyjemnością zakupów.

Najważniejsze z tych pojęć to:

- dochód,
- koszty (czyli wydatki),
- oszczędzanie oraz
- inwestowanie.

Te dwa ostatnie zagadnienia należy rozważyć w jaki sposób oszczędzać i inwestować, aby przyniosło nam najwięcej korzyści.

Pojęcie dochodu

$$\text{przychód-koszty} = \underline{\text{dochód}}$$

- Dochód to wszystkie przyływy pieniężne – np. wynagrodzenie za pracę, emerytura czy alimenty, a także twoje kieszonkowe. Inaczej dochód to wszystkie środki pieniężne jakie mamy do dyspozycji.
- Wiemy, także z własnych doświadczeń, że jeżeli mamy 100 zł w portfelu to nie możemy kupić np. spodni za 120 zł. W związku z tym możemy wydawać tyle pieniędzy ile posiadamy w przysłowiowym portfelu.

Pojęcie wydatków (kosztów)

- Jedzenie
- Odzież
- Lekarstwa
- Rachunki i opłaty
- Zobowiązania
- Sport i rekreacja

- Koszty, a inaczej mówiąc wydatki występują u każdego. Jeżeli chcecie iść na pizzę to z pewnością liczyć się z wydatkami: za pizzę i np. za sok, przy takim założeniu wydatek jest nieunikniony
- Wydatki ponoszone przez gospodarstwa domowe są różne w zależności m.in. od grup wiekowych, do których należą członkowie danego gospodarstwa. Inne wydatki ponoszą rodzice noworodka, inne osoby, które są jeszcze bezdzietne i studiują lub rozpoczynają karierę zawodową. Jeszcze inne są wydatki nastolatka, który się uczy, a jego jedynym źródłem dochodu jest kieszonkowe od rodziców.

Każda z tych osób ma jednak wpływ na to, ile wydaje i jaki jest rozkład jej wydatków (tj. na co przeznaczają swoje pieniądze). Najważniejsze jest to, by świadomie wydawać posiadane pieniądze. Racjonalne dysponowanie pieniędzmi to kluczowa umiejętność, która prowadzi np. do bardziej przemyślanych zakupów.

Racjonalne gospodarowanie pieniędzmi

- W racjonalnym zarządzaniu własnymi pieniędzmi nie chodzi o zmniejszanie przyjemności z zakupów ani odmawianie sobie tej przyjemności, ale o refleksję nad tym, czy wszystkie kupowane rzeczy są nam faktycznie potrzebne. Zdarza się, że idziemy kupić jedną rzecz, a wracamy z wieloma produktami, których zakupu nie planowaliśmy. Sklepy dbają o dobrą reklamę swojej oferty, a ludzie nierzadko podejmują decyzje pod wpływem impulsu. Takie nieprzemyślane zakupy bardzo często okazują się nietrafione, a wydane pieniądze – zmarnowane.

Ale co zrobić aby kontrolować swoje wydatki, aby wystarczyło nam na wszystkie nasze zaplanowane zakupy czy atrakcje?

- Na początek najlepiej zrobić **zestawienie wydatków** z konkretnego okresu, np. tygodnia, przypisując je do określonych grup (kategorii wydatkowych). Tymi grupami mogą być np.: żywność, kultura, turystyka, odzież i obuwie, zdrowie i kosmetyki czy transport.
- Lista wydatków bardzo dużo mówi o sposobie wydawania przez nas pieniędzy. Analizując ją, możemy np. ocenić, które z wydatków były niepotrzebne – to znaczy, jak często ulegamy emocjom i po prostu kupujemy rzeczy, które nam się nie przydadzą. Możemy również sprawdzić, na co najczęściej wydajemy pieniądze, i zdecydować, czy chcemy coś zmienić w strukturze naszych wydatków.

$$\Sigma \text{ Dochodów} = \Sigma \text{ Wydatków}$$

Czy tak powinno być?

- Gdy zestawimy dochody z pewnego okresu i wydatki w tym samym okresie, możemy sprawdzić, czy suma naszych wydatków jest równa sumie dochodów. Jeżeli te wartości są równe, wtedy budżet jest **zrównoważony**. Jeżeli wydatki przekraczają dochody, mamy do czynienia z **deficytem**. Gdy sytuacja jest odwrotna – mamy **nadwyżkę**, którą możemy przeznaczyć na **oszczędności** lub zwiększone wydatki w następnym okresie.

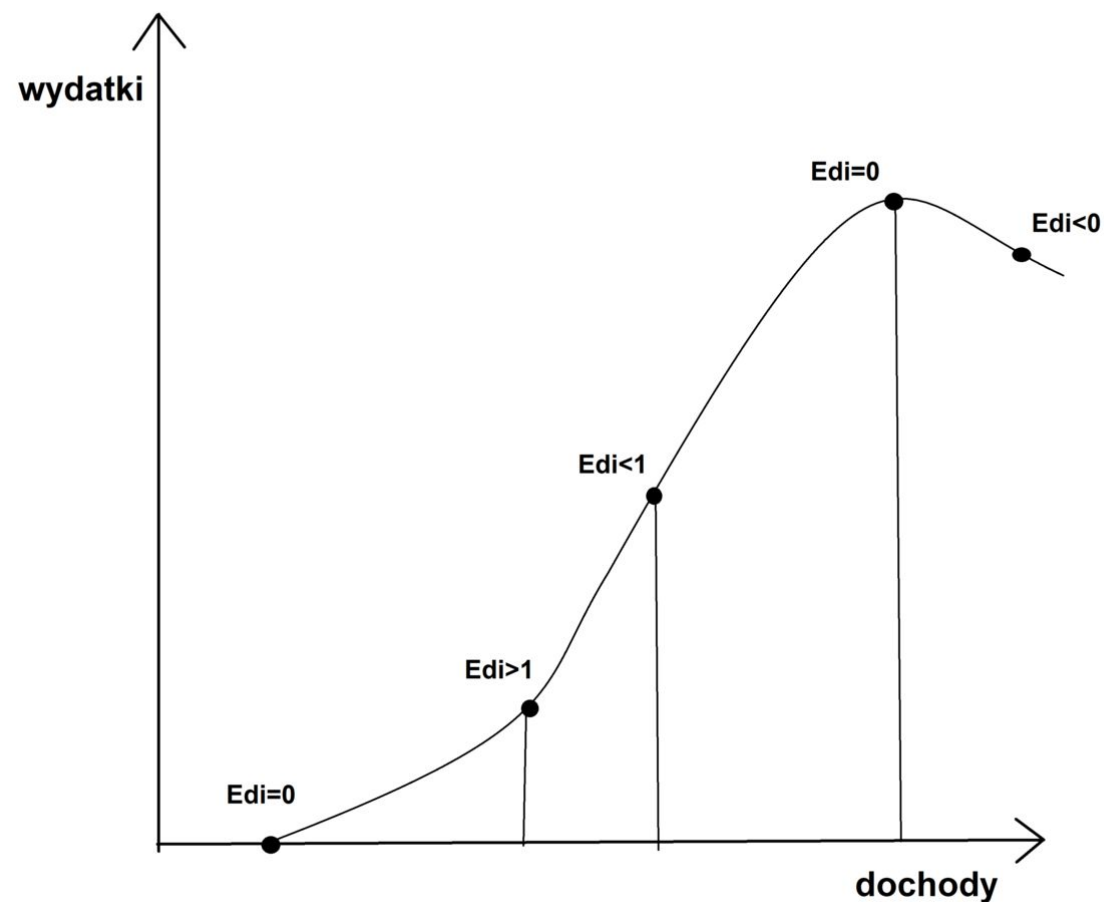
Czy powinniśmy wydawać wszystkie pieniądze jakie posiadamy?

- Decyzje dotyczące wydatków podejmujemy, biorąc pod uwagę przede wszystkim swój dochód, poziom cen oraz własne potrzeby. Potrzeby, które ludzie zaspokajają dzięki wydatkom, można podzielić na **konieczne** – związane z przeżyciem, czyli wydatki np. na żywność, ubrania, mieszkanie czy leki, oraz te, których **zaspokojenie nie decyduje o przetrwaniu**, np. związane z rozrywką, kulturą czy edukacją.
- Wydatki na zaspokojenie potrzeb z pierwszej kategorii trudniej ograniczyć, ponieważ są konieczne. Z kolei wydatki na zaspokojenie potrzeb z drugiej grupy można ograniczyć, a z niektórych da się zupełnie zrezygnować. Rezygnowanie z pewnych wydatków nie musi być powodowane wyłącznie ograniczonym dochodem. Może się również wiązać z chęcią **oszczędzania** jego części.

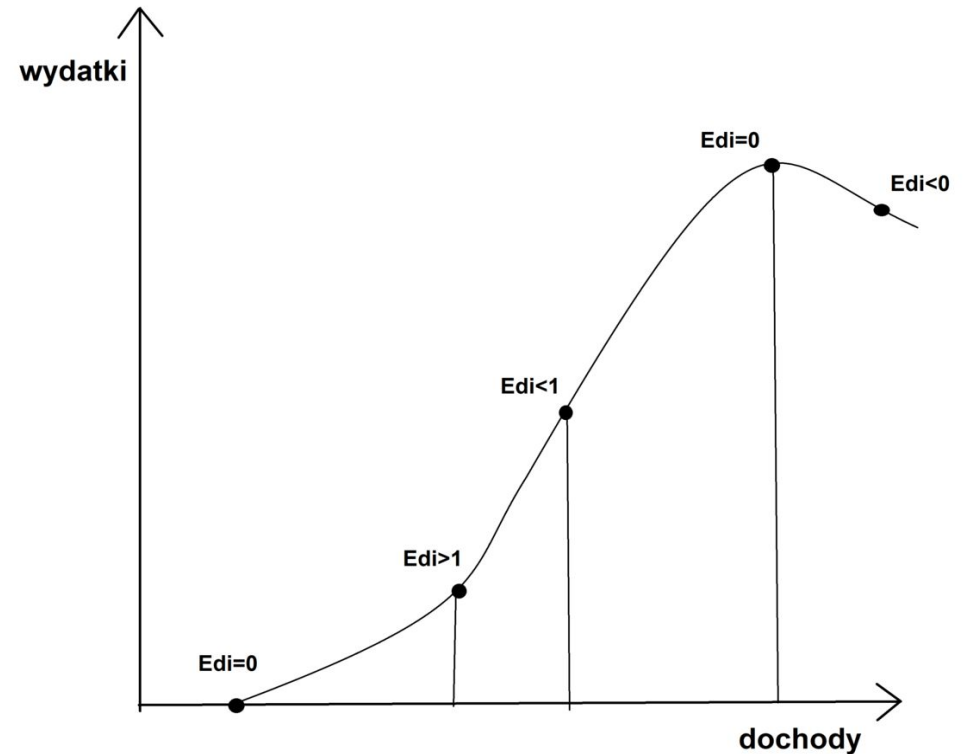
Prawo Engla

- Nie raz słyszymy przysłowie, że: „**apetyt rośnie w miarę jedzenia**” inaczej mówiąc „Ile mamy dochodu to tyle wydamy – mimo tego, że dochód rośnie”
- **Prawo Engla** mówi, że w miarę wzrostu dochodu maleje procentowy udział wydatków na żywność w wydatkach ogółem.
- Dlaczego tak się dzieje? Gdy dochód wzrasta, na początku rosną również wydatki na żywność. Dalszy wzrost dochodu powoduje jednak coraz wolniejszy wzrost wydatków na żywność, co sprawia, że udział tych wydatków we wszystkich wydatkach gospodarstwa domowego zaczyna maleć.

- Możemy sobie wyobrazić, że początkowo wzrost dochodu wywołuje chęć kupowania droższych produktów spożywczych („z górnej półki”). Dalszy wzrost dochodu nie spowoduje jednak zmiany naszych preferencji, ponieważ droższą żywność zaczęliśmy kupować już wcześniej. Może powodować jedynie kupowanie większej ilości dóbr spożywczych, jednak gospodarstwo domowe nie będzie jej zwiększać w nieskończoność, gdyż wiąże się to z marnowaniem żywności, czasu i wysiłku

- Zakładając, że gospodarstwo domowe jest racjonalne (tzn. podejmuje decyzje oparte na logicznym rozumowaniu), będzie kupowało tyle produktów, ile potrzebuje, lub nieznacznie więcej. Dlatego początkowo wydatki na żywność rosną wraz ze zwiększaniem się dochodu, ale dalszy wzrost dochodu powoduje, że wydatki te rosną wolniej. Jednocześnie gospodarstwo domowe może zwiększać wydatki w innych grupach – na rekreację, kulturę, turystykę czy wyposażenie mieszkania.

Dlaczego warto robić zestawienia przychodów i wydatków?

- Aby unikać nieprzemyślanych zakupów lub nadmiernego wydawania pieniędzy na nie planowane produkty, warto rozpocząć od stworzenia zestawienia wydatków z konkretnego okresu, np. tygodnia, przypisując je do określonych grup (kategorii wydatkowych). Tymi grupami mogą być np.: żywność, kultura, turystyka, odzież i obuwie, zdrowie i kosmetyki czy transport.

Nasze wydatki

- Możemy również po zrobieniu listy wydatków podliczyć, ile przeznaczyliśmy na towary i usługi z wypisanych grup, oraz zobaczyć, ile wynoszą nasze tygodniowe wydatki. Następnie możemy sprawdzić, jaki udział w tygodniowych wydatkach mają wydatki na dobra z poszczególnych grup. Lista wydatków bardzo dużo mówi o sposobie wydawania przez nas pieniędzy. Analizując ją, możemy np. ocenić, które z wydatków były niepotrzebne – to znaczy, jak często ulegamy emocjom i pochopnie kupujemy rzeczy, które nam się nie przydadzą. Możemy również sprawdzić, na co najczęściej wydajemy pieniądze, i zdecydować, czy chcemy coś zmienić w strukturze naszych wydatków.

- W budżecie domowym możemy uwzględnić wydatki, które chcemy ponieść zarówno w krótkim, jak i w długim okresie. Żeby nauczyć się zarządzać swoim budżetem, możemy rozpocząć od zaplanowania, ile pieniędzy chcemy przeznaczać na wydatki w ciągu najbliższego tygodnia (a więc w krótkim okresie). Naszym ograniczeniem muszą być środki, którymi dysponujemy. Jeżeli w przypadku ucznia jest to np. kieszonkowe w wysokości 80 zł miesięcznie, to w ciągu tygodnia nie powinien on wydać więcej niż 20 zł.
- Wyobraźmy sobie, jak zmieni się sytuacja, kiedy zamiast comiesięcznego kieszonkowego młody człowiek zacznie otrzymywać wynagrodzenie za pracę. Wówczas do jego portfela trafia kwota netto (czyli po odjęciu od niej podatku i składek na obowiązkowe ubezpieczenia), która stanowi jego dochód. Wzrost dochodu – pensja zamiast kieszonkowego – zwiększa możliwości wydatkowe. Usamodzielnienie się powoduje jednak zmianę struktury ponoszonych wydatków – trzeba w pierwszej kolejności przeznaczyć środki na czynsz i inne opłaty, żywność czy transport. Wcześniej te wydatki z reguły ponosili rodzice.

Deficyt

- Niekontrolowanie wydatków i nieracjonalne gospodarowanie pieniędzmi może doprowadzić do powstania **deficytu**. Brak pieniędzy na pokrycie koniecznych wydatków może zaś skłaniać do zaciągnięcia pożyczki w firmach, które oferują pieniądze szybko i łatwo (tzw. chwilówki). Konsekwencją może być zadłużenie przekraczające możliwości spłaty, a od tego już tylko krok do spirali zadłużenia. Znacznie łatwiej jest planować i kontrolować wydatki w sytuacji, gdy jest ich mniej. Dlatego lepiej nauczyć się zarządzać własnym budżetem jak najwcześniej, jeszcze w wieku szkolnym. Wtedy po rozpoczęciu samodzielnego życia mamy już cenny nawyk tworzenia budżetu domowego, a poszerzając zakres wydatków, wchodzimy na nowy poziom ich planowania, zamiast zaczynać naukę od zera.

Pojęcie oszczędzania

- Oszczędzanie nie należy do najprzyjemniejszych rzeczy na świecie. Jednak bez umiejętności regularnego odkładania pieniędzy bardzo trudno będzie Ci zrealizować w przyszłości większy zakup – na przykład laptopa, czy nowego telefonu, bez konieczności zadłużania się. Dlatego warto pracować nad nawykiem oszczędzania nawet wtedy, gdy nie dysponujesz dużą ilością gotówki.

Oszczędności to...

- Oszczędności są niewydaną częścią naszych dochodów.
- Możemy z własnych pieniędzy finansować konieczne wydatki, a pozostałą część środków przeznaczać na oszczędności.
- Dlaczego ważne są oszczędności?
- Warto zapamiętać prosty wzór na obliczenie oszczędności:
- **oszczędności = dochody – wydatki**

Kontrola wydatków i realizacja planów

- Oszczędzanie jest potrzebne przede wszystkim po to, **by mieć poczucie bezpieczeństwa finansowego, być niezależnym i nie musieć zadłużać się w przypadku większych wydatków**. Jeśli regularnie odkładasz pieniądze, po pewnym czasie masz dostęp do sumy, którą możesz wydać na droższy cel, na który trudno zbierać środki za jednym razem np. na kurs prawa jazdy, kurs językowy, wycieczkę zagraniczną, nową wersję konsoli czy smartfona. Dobrze, aby wybrany cel był na tyle atrakcyjny, by wizja jego zrealizowania mobilizowała Cię do oszczędzania. Jeśli dla przykładu jesteś fanem iPhone'ów, już teraz możesz zacząć zbierać pieniądze na nową wersję urządzenia, zanim jeszcze Apple oficjalnie zaprezentuje nowy model.

Oszczędzamy z kilku podstawowych powodów.

1. Po pierwsze po to, żeby dysponować środkami na **wydatki niezaplanowane**, ale konieczne – np. na leki, naprawę samochodu lub nową pralkę.
2. Po drugie chcemy mieć **rezerwę na przyszłość** – na określony cel (np. zakup samochodu, wakacje czy budowę domu).
3. Po trzecie, warto mieć odłożone pieniądze **na wszelki wypadek**. Często oszczędzamy nie na własne potrzeby, ale na przykład po to, by sfinansować wydatki związane z edukacją dzieci czy zakupem dla nich mieszkania.

6 sposobów oszczędzania

- Najważniejszym czynnikiem w oszczędzaniu jest samodyscyplina. Czasami warto odmówić sobie drobnej przyjemności po to, żeby za kilka miesięcy uzyskać coś znacznie lepszego. Istnieje przynajmniej kilka „bezbolesnych” sposobów, żeby odkładać pieniądze i to bez potrzeby odmawiania sobie wielu innych zakupów.
- Które z nich są najłatwiejsze do wprowadzenia w życie?

Na przykład:

- 1. Odkładanie reszt z zakupów** (po pewnym czasie nawet z drobnych zbierasz niezłą sumę).
- 2. Odkładanie monet lub banknotów o konkretnym nominale** (możesz założyć sobie, że od dziś wszystkie monety 5-złotowe trafiają do skarbonki lub na konto oszczędnościowe).
- 3. Dzielenie otrzymanych prezentów finansowych** (np. z okazji urodzin czy dnia dziecka) – warto ustalić sobie określony procent, który trafi do puli oszczędności (np. 50% kwoty prezentu wydasz na bieżące potrzeby, drugą połowę dołożysz do oszczędności).
- 4. Odkładanie określonej części kieszonkowego** – podobnie jak powyżej, choćby niewielką część pieniędzy otrzymywanych od rodziców warto przeznaczyć na oszczędności.
- 5. Stałe zlecenie na konto oszczędnościowe** – warto posiadać konto oszczędnościowe, czyli rachunek, na którym pieniądze procentują (co miesiąc są dopisywane odsetki) i do którego nie jest podpięta karta płatnicza (brak pokusy wypłacenia środków pod wpływem chwili). Możesz na nie wpłacać nawet drobne kwoty (np. we wpłatomacie) lub ustawić zlecenie stałe – comiesięczny, automatyczny przelew z Twojego głównego konta.
- 6. Programy automatycznego oszczędzania** – czyli oferowane przez banki specjalne mechanizmy, dzięki którym nie musisz pamiętać o oszczędzaniu. Wszystko dzieje się automatycznie. Możesz tak skonfigurować usługę, by przy każdej płatności kartą lub wypłacie z bankomatu na konto oszczędnościowe trafiała określona kwota.

Kontrola wydatków

- Bardzo istotna w całym procesie oszczędzania jest **kontrola wydatków**, którą ułatwią Ci bankowe aplikacje mobilne. Zawierają one między innymi historię rachunku, a transakcje często są pogrupowane w kategorie wydatków i zaprezentowane na wykresie. Jeśli posiadasz już konto młodzieżowe, możesz na bieżąco sprawdzać jego stan w smartfonie oraz redukować zakupy np. w sytuacji, gdy na koncie zostanie Ci niewielka kwota, której nie możesz przekroczyć.

Jak osiągnąć cel?

- Najważniejsza jest **systematyczność** – tylko jeżeli będziesz odkładać pieniądze regularnie, bez szukania wymówek, uda Ci się osiągnąć cel. W oszczędzaniu bardzo pomocne będzie konto bankowe, dzięki któremu możesz mieć większą kontrolę nad wydatkami, a oszczędności mogą procentować. Jeśli nie masz jeszcze rachunku w banku, zajrzyj do stron internetowych gdzie możesz znaleźć **rankingi kont młodzieżowych**, są tam informacje o opłatach i o oprocentowaniu wszystkich rachunków przygotowanych z myślą o młodzieży. Bezcenna może okazać się też pomoc wspomnianych wcześniej programów automatycznego oszczędzania.

„łapać okazje”

Tak, aby wydawać jak najmniej

- Oprócz typowego odkładania części zarobionych/otrzymanych pieniędzy, dodatkowe zyski mogą przynieść Ci rozsądne codzienne zakupy. Nie warto być lojalnym wobec jednego sklepu, tylko od czasu do czasu **porównać koszty zakupów w kilku okolicznych marketach**. Ceny produktów bardzo często się różnią, stąd dobrze jest „łapać okazje”, tak, aby wydać jak najmniej. Wbrew pozorom to również sposób na oszczędzanie, bo za tę samą kwotę w tańszym sklepie kupisz więcej, a pozostała kwota powinna trafiać bezpośrednio do „skarbonki” z napisem oszczędności.

W internecie jest wiele **porównywarek cen**, które zawierają w sobie dane setek produktów oraz koszt ich zakupu w poszczególnych sklepach – w przypadku większych zakupów przez internet, bez nich ani rusz.

Pojęcie inwestowania

- **Inwestowanie** to proces polegający na bieżącym zaangażowaniu środków pieniężnych i czasu w celu późniejszego uzyskania korzyści inaczej mówiąc zysków.

Po co inwestować? – pojęcie inflacji

- Zaczniemy od tego, że wartość pieniądza nie jest stała w czasie. Dla niektórych może to być duże zaskoczenie. Przecież banknot stułotowy za miesiąc wciąż będzie miał nominał 100 zł. Jednak o wartości pieniądza świadczy nie to, jaki ma nominał, ale to, ile możemy za niego kupić. Jeżeli miesiąc temu za 100 zł mogliśmy kupić np. 4 pizzy, a dzisiaj możemy kupić tylko 3, to wiemy, że dzisiaj nasze 100 zł jest warte mniej niż przed miesiącem. Powodem był wzrost ceny jednej pizzy z 25 zł do 33 zł. **Taki wzrost cen nazywamy inflacją i to właśnie ona powoduje zmniejszenie wartości pieniądza w czasie.**

inflacja

- Inflacja to proces wzrostu przeciętnego poziomu cen w gospodarce. Skutkiem tego procesu jest spadek siły nabywczej pieniądza krajowego.

Możliwości inwestycyjne

- Możliwości inwestycyjnych jest mnóstwo. Dostępne na rynku formy inwestowania umożliwiają pomnażanie pieniędzy praktycznie każdemu, stosownie do potrzeb i możliwości. Najważniejsze jest, by wybrać najkorzystniejszą dla siebie **możliwość inwestowania**.
- Pojawia się zatem pytanie, w co opłaca się inwestować?

Możliwości inwestycyjne na rynku finansowym

1. Giełda - akcje

- Jedną z możliwości jest inwestowanie na giełdzie papierów wartościowych. Idea jest prosta: kupić taniej, sprzedać drożej. **Inwestowanie na giełdzie wymaga wiedzy na temat podstawowych mechanizmów inwestowania**, jednak jest to wiedza ogólnodostępna, którą może posiadać każdy, nie tylko maklerzy. Jeśli cechuje Cię systematyczność i upór w dążeniu do celu, a przy okazji posiadasz umiejętność kalkulacji, to ten sposób inwestowania przypadnie Ci do gustu.

2. Obligacje i bony skarbowe

- Kolejnym sposobem jest inwestowanie w obligacje. **Na szczególną uwagę zasługują obligacje państwowe, które są jedną z najbezpieczniejszych form lokowania wolnego kapitału i chronią przed inflacją.** Takie obligacje można kupować regularnie za małe sumy, powiększając ich portfel.

3. Fundusze inwestycyjne

- Za wolne środki można kupić jednostki funduszy inwestycyjnych. Czy warto inwestować w fundusze inwestycyjne? **Ten sposób inwestowania ma wiele zalet – jest bezpieczny, umożliwia lokowanie nawet niewielkich kwot i łatwo z niego zrezygnować.** Większość banków umożliwia zakup funduszy inwestycyjnych przez internet – wystarczy zalogować się do bankowości internetowej i złożyć odpowiednią dyspozycję.

4. Polisy inwestycyjne

- Dla zwolenników długofalowego inwestowania są polisy inwestycyjne. **Jest to połączenie alokacji środków w fundusze inwestycyjne z korzyściami płynącymi z tradycyjnej polisy.** Korzyści, o jakich mowa, to m.in. brak podatku od spadków i darowizn, możliwość uniknięcia podatku Belki, częściowe wyłączenie polisy z egzekucji komorniczych czy ochrona ubezpieczeniowa.

5. Rachunki i lokaty bankowe

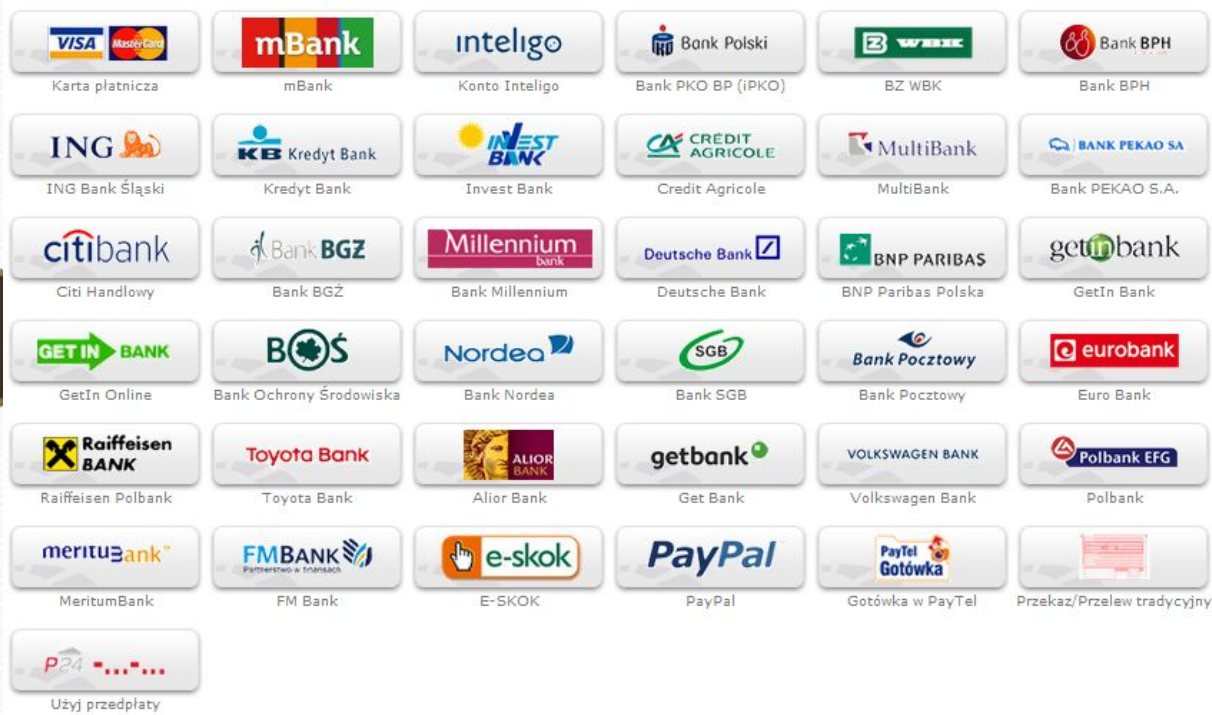
- Dla tych, którzy boją się utraty pieniędzy, najlepszym sposobem inwestowania będzie odłożenie pieniędzy na lokatę terminową. W ten sposób niewiele da się zarobić, ale można gromadzić gotówkę i w przyszłości zainwestować w inny instrument. **Dużym plusem lokat bankowych jest wygoda inwestowania i brak konieczności posiadania specjalistycznej wiedzy na ten temat.** Każdy może porównać lokaty między sobą, by wybrać najlepszą. Zakładanie lokaty trwa dosłownie kilka minut i jest bardzo proste.

Konto młodzieżowe – jakie daje nam możliwości?

- Wybór pierwszego konta bankowego nie jest tak prostym zadaniem, jak mogłoby się wydawać. Otwarcie rachunku w pierwszym lepszym banku, bez sprawdzenia wszystkich opcji dostępnych na rynku może okazać się kompletnie nieopłacalne.
- Jakimi kryteriami warto kierować się przy wyborze konta młodzieżowego?

Kryteria wyboru konta zostały podzielone na cztery kategorie:

- **opłaty** – konto powinno być prowadzone za darmo, bezpłatna powinna być również karta (lub mieć prosty do spełnienia warunków zwolnienia z opłaty) oraz przelewy przez internet.
- **bankomaty** – dostęp do jak największej liczby bankomatów jest szczególnie istotny dla młodych ludzi; najlepiej, gdy masz do dyspozycji darmowe wypłaty ze wszystkich maszyn w Polsce.
- **wygoda** – użyteczny serwis bankowości internetowej, aplikacja mobilna, BLIK, przelewy natychmiastowe – dobre konto powinno oferować nowoczesne formy dostępu do pieniędzy.
- **korzyści** – warto zwrócić również uwagę na bieżące promocje i oferty, które pozwalają Ci uzyskać zwrot części wydanych przy użyciu karty pieniędzy (tzw. money back).

- Rachunek bankowy może służyć do wykonywania transakcji, takich jak przelewy (czyli zlecenie bankowi przesłania pewnej kwoty z naszego konta na inne wskazane konto) oraz płatności, np. kartą lub kodem Blik. Na rachunek bankowy może trafiać wynagrodzenie, którym możemy dowolnie dysponować za pomocą konta.

Zakładając konto dostaniemy kartę płatniczą, ale czy wszystkie karty są takie same?

Do kart płatniczych zaliczamy: karty debetowe, karty kredytowe, karty obciążeniowe i karty przedpłacone. Najczęściej używane są karty debetowe i kredytowe.

- **Za pomocą kart debetowych płacimy lub wypłacamy pieniądze z bankomatu do wysokości kwoty, którą mamy na koncie.** Operacje (z wyjątkiem płatności zbliżeniowych do 100 zł) muszą być autoryzowane, np. przez podanie kodu PIN. Podczas autoryzacji sprawdzana jest również dostępność środków na koncie. Wykorzystując kartę debetową, możemy wydać maksymalnie tyle, ile posiadamy na rachunku, do którego przypisana jest ta karta, chyba że bank przyznał nam saldo debetowe (debet) na rachunku. Jest to określona kwota, z której możemy skorzystać, gdy zabraknie nam środków na koncie. Zaciągnięte w ten sposób zobowiązanie musimy spłacić w ciągu 30 dni, a odsetki są naliczane za każdy dzień, w którym stan konta jest ujemny.

- Karty kredytowe różnią się od kart debetowych tym, że mają ustalony limit kredytu. W przypadku kart debetowych korzystamy ze środków, które posiadamy na koncie (z wyjątkiem debetu oraz linii kredytowej), natomiast w przypadku kart kredytowych korzystamy ze środków banku – czyli zaciągamy zobowiązanie, jednak przez pewien okres nie musimy płacić odsetek. Jest to tzw. okres bezodsetkowy, na który składa się okres rozliczeniowy i czas na spłatę zadłużenia bez odsetek. Okres rozliczeniowy trwa ok. miesiąca, natomiast na spłacenie zadłużenia bez odsetek mamy ok. 20–25 dni. W sumie okres bezodsetkowy może trwać nawet 56 dni. Jeżeli w tym czasie zwrócimy kredyt, nie zapłacimy oprocentowania. Jest to zasadnicza różnica między debetem na karcie debetowej (odsetki są naliczane od razu) a kartą kredytową (ma okres bezodsetkowy). Jednak, aby posiadać taką kartę trzeba być pełnoletnim.

Kredyt i pożyczka – większe zakupy, czy się to opłaca?

- Jeżeli nie przepadamy za odmawianiem sobie różnych rzeczy podczas zakupów i nie lubimy oszczędzać, a potrzebujemy dokonać większego zakupu drogiego produktu możemy skorzystać z pożyczki lub kredytu.
- Pożyczki są zazwyczaj krótkoterminowe i na mniejsze kwoty, natomiast kredyty są długoterminowe (powyżej roku) i zaciągane są przez kredytobiorców na większe kwoty. Warto jednak pamiętać o właściwym pożyczaniu.
- Wszystkie pożyczone pieniądze prędzej czy później musimy zwrócić, czyli oddać z procentem. To znaczy, że jeżeli np. pożyczamy 5000 zł to musimy oddać np. 5500 zł. To 500 zł będzie nazywane w banku lub instytucji finansowej świadczącej pożyczki odsetkami.

POŻYCZKA CZY KREDYT

- Bezpieczne zaciągnięcie zobowiązań wymaga umiejętności decydowania, od kogo pożyczymy pieniądze, poznania całkowitych kosztów pożyczki oraz dokładnego przeanalizowania umowy. Błędnie wybrany sposób zadłużenia się może spowodować, że nie będziemy w stanie spłacić naszych długów, a to może prowadzić do niebezpiecznego zjawiska, jakim jest spirala zadłużenia.
- Starając się o kredyt czy pożyczkę (kiedy bierzemy ją w banku), musimy mieć zdolność kredytową, czyli możliwość spłacenia kredytu w terminie ustalonym w umowie. Bank, oceniając zdolność kredytową, bierze pod uwagę m.in. dochód uzyskiwany przez osobę, która chce wziąć kredyt, szacunkowe koszty utrzymania oraz zaciągnięte przez nią inne kredyty, udzielone poręczenia kredytów oraz zadłużenie na kartach kredytowych. Rozpatrując wniosek o kredyt, bank sprawdza historię kredytową w Biurze Informacji Kredytowej.

Chwilówki – uważaj!

- Szczególnym rodzajem pożyczki są szybkie pożyczki krótkoterminowe, czyli tzw. chwilówki. Są udzielane przez firmy pożyczkowe nazywane parabankami. Chwilówki są zwykle udzielane na okres do 30 lub 60 dni. Wniosek o chwilówkę można złożyć w siedzibie instytucji pożyczającej, przez internet czy telefonicznie. Procedury i formalności trwają bardzo krótko, wystarczy dowód osobisty (nie jest wymagane np. zaświadczenie o zarobkach). Kwota, która może być pożyczona, to zazwyczaj od kilkudziesięciu do kilku tysięcy złotych. Łatwość zaciągania tego typu pożyczek oraz brak oceny zdolności do spłaty mogą sprawić, że pożyczkobiorca zaciągnie zobowiązanie za duże w stosunku do jego finansowych możliwości.

- Czas na spłacenie chwilówki jest **bardzo krótki**, a jej zwrocenie wraz z odsetkami może być niemożliwe w wymaganym terminie. Instytucje udzielające chwilówek bardzo szybko dochodzą swoich roszczeń, a nawet drobne **opóźnienie w spłacie generuje duże koszty**. Osoba, która w sposób nieprzemyślany zdecyduje się na wzięcie chwilówki (gdyż np. nie ma zdolności kredytowej w banku) i nie spłaci jej w terminie, **naraża się na to, że jej dług bardzo szybko wzrośnie do znacznego poziomu**. Jeżeli zdecyduje się zaciągnąć kolejną chwilówkę, jej sytuacja pogorszy się jeszcze bardziej – zobowiązania powiększą się, a na ich spłacenie pozostaje z reguły bardzo mało czasu.

Co to jest RRSO?

- Dlatego najbardziej wiarygodną instytucją jest bank, aby zaciągnąć kredyt lub pożyczkę.
- Wszelkie koszty, które kredytobiorca musi ponieść w związku z podpisaniem umowy o kredyt – **oprocentowanie nominalne kredytu, prowizja oraz koszty usług dodatkowych, tj. ubezpieczeń**, niezbędne do otrzymania kredytu lub otrzymania kredytu na określonych warunkach – **składają się na całkowity koszt kredytu**.
- Jeśli sumę tych kosztów odniesiemy do kwoty kredytu w przeliczeniu na rok, otrzymamy **rzeczywistą roczną stopę oprocentowania, czyli RRSO**. Im wyższy poziom RRSO, tym wyższy jest faktyczny koszt kredytu. Z reguły jest tak, że im łatwiej uzyskać kredyt czy pożyczkę, tym wyższy jest ich koszt. Na koszt pożyczki składają się: nominalna stopa procentowa, prowizja za udzielenie pożyczki oraz dodatkowe opłaty, którymi mogą być: ubezpieczenie, opłaty za nieterminową spłatę czy opłata przygotowawcza (za przygotowanie wniosku). Koszty pożyczki są najczęściej wyższe niż koszty kredytu. Jest to spowodowane wyższą marżą, oprocentowaniem czy opłatami.

Spirala zadłużenia

- Spirala zadłużenia Niewypłacalność wiąże się z nierozsądnym zarządzaniem budżetem. Do czynników, które mogą prowadzić do niewypłacalności, należą:
 - brak wiedzy na temat zarządzania budżetem, finansów i bankowości,
 - lekkomyślne wydawanie pieniędzy (bez dostosowania wydatków do otrzymywanego dochodu),
 - brak oszczędności,
 - nierozważne zaciąganie długów – pożyczek i kredytów.

Zadłużenie

- Lekkomyślne zaciąganie zobowiązań może spowodować, że nie tylko staniemy się niewypłacalni, ale także wpadniemy w spiralę zadłużenia. Może się to zdarzyć, gdy rozrzutnie wydajemy pieniądze, nie potrafimy oszczędzać i przestajemy kontrolować budżet domowy. Wówczas – aby go ratować – zaciągamy dług. Niestety, jeśli nie uczymy się na swoich błędach i popełniamy kolejne, nie wystarcza nam środków na spłatę rat, więc zaciągamy kolejną pożyczkę. Gdy spłacamy jedne pożyczki za pomocą następnych, zamiast stopniowo pozbywać się zaciągniętych zobowiązań finansowych, stajemy się coraz bardziej zadłużeni. Dlatego właśnie zjawisko to nazwano spiralą zadłużenia – jest to sytuacja, w której jedne długi spłacamy kolejnymi.

Jak wydostać się z długów?

- W spirale zadłużenia łatwo wpaść, ale zdecydowanie trudniej się z niej wydostać. Dlatego lepiej nauczyć się tak zarządzać swoim budżetem, by nie zaciągać zbyt wielu zobowiązań. Co można zrobić, aby wyjść ze spirali zadłużenia? Wspomnieliśmy o kredycie konsolidacyjnym, dzięki któremu można połączyć zobowiązania i zapłacić ratę niższą od sumy rat wynikających z poszczególnych zobowiązań. Można również złożyć w banku wniosek o tzw. restrukturyzację długu, czyli wynegocjować nowe warunki spłaty zobowiązań (m.in. wydłużenie okresu spłaty kredytu czy czasowe zawieszenie spłacania rat). Jeśli bank nie zgodzi się na przyznanie kredytu konsolidacyjnego lub restrukturyzację długu, ostatnią możliwością jest ogłoszenie upadłości konsumenckiej, która powoduje zlicytowanie części majątku dłużnika na poczet spłaty zaciągniętych zobowiązań.

Prawa konsumenta podczas zakupów online oraz w sklepie stacjonarnym

- Zgodnie z definicją ekonomiczną konsument to osoba, która nabywa dobra i usługi. To np. ktoś, kto kupił żywność lub ubrania, albo ostrzygł się u fryzjera czy naprawił samochód w warsztacie. Konsumentem jest więc każdy z nas.

- Mimo popularności internetowych narzędzi do porównywania produktów (które mogą ograniczać ryzyko nietrafionych zakupów), nie zawsze udaje nam się dokonać **właściwego wyboru produktu czy usługi**. Może się zdarzyć, że produkt nabyty w sklepie stacjonarnym lub przez internet nie spełnia naszych oczekiwań albo ma wady, lub jest niezgodny z ofertą. **Ważna jest świadomość praw, które przysługują nam jako konsumentom, a także wiedza o tym, jakie instytucje służą pomocą w sporach konsumenckich – z producentami, usługodawcami i sprzedawcami.**

- Władze publiczne chronią konsumentów, użytkowników i najemców przed działaniami zagrażającymi ich zdrowiu, prywatności i bezpieczeństwu oraz przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi. Zakres tej ochrony określa ustawa.

- Konsument ma prawo do odstąpienia od umowy zawartej na odległość (np. przez internet lub przez telefon), czyli do zwrotu zakupionego towaru w **terminie 14 dni od jego otrzymania bez podania przyczyny i bez ponoszenia specjalnych opłat.**

Prawa konsumenta

- Prawo odstąpienia od umowy ma jednak pewne ograniczenia. W przypadku gdy towar jest przygotowywany na zamówienie (np. ze wzorem wyszytym na plecaku lub wydrukowanym na koszulce), konsumentowi nie przysługuje prawo odstąpienia od umowy.

- Sklepy stacjonarne nie mają natomiast ustawowego obowiązku przyjmowania zwracanych produktów. Wiele z nich wypracowało jednak zasady przyjmowania zwrotów, o czym informują klientów podczas zakupów. Prawem konsumenta wspólnym dla obu form zakupu jest to, że nie może być zmuszany (lub natarczywie nakłaniany) do dokonania zakupu. Sprzedawca nie może również obarczać konsumenta kosztami, które wcześniej nie były z nim ustalane.

Najważniejsze pojęcia związane z ubezpieczeniami.

- **Ubezpieczenie** pozwala zabezpieczyć się na wypadek zrealizowania się ryzyka określonego w umowie ubezpieczeniowej.
- **Składka ubezpieczeniowa** to opłata związana z ochroną ubezpieczeniową. Dokumentem, który potwierdza naszą ochronę ubezpieczeniową, jest polisa ubezpieczeniowa.
- **Ubezpieczyciel** to podmiot oferujący ubezpieczenie.
- **Ubezpieczającym** jest osoba, która podpisuje umowę i opłaca składki.
- **Ubezpieczony** jest natomiast osobą chronioną ubezpieczeniem. Ubezpieczenie - jest przede wszystkim umową podpisywaną z ubezpieczycielem (np. zakładem ubezpieczeń).

Ubezpieczyciel

- Ubezpieczyciel zajmuje się oceną ryzyka wystąpienia danego zdarzenia. Następnie ustala wielkość składki, którą ubezpieczający (czyli osoba, która chce się ubezpieczyć) musi uiścić. Składka trafia do funduszu ubezpieczeniowego, który ma wypłacić świadczenie, jeżeli wystąpi zdarzenie objęte ubezpieczeniem. Umowa ubezpieczenia gwarantuje, że jeśli nastąpi zdarzenie określone w umowie, ubezpieczyciel wypłaci świadczenie w postaci np. określonej kwoty czy renty.

Ubezpieczenie

- Ubezpieczenie to zabezpieczenie się na wypadek wystąpienia nieznanej, ale relatywnie dużej dla nas straty (np. utraty dobytku w wyniku pożaru). Opłatą za nie jest składka ubezpieczeniowa. Jej wysokość zależy od wartości tego, co chcemy ubezpieczyć, jednak z reguły jej wysokość jest nieduża w porównaniu z tym, co możemy stracić w wyniku zrealizowania się ryzyka objętego ubezpieczeniem.

Rodzaje ubezpieczeń

- Od jakich zdarzeń możemy się ubezpieczyć? Zdarzenie, od którego się ubezpieczamy, jest ściśle związane z rodzajem ubezpieczenia. Ubezpieczenia można podzielić na społeczne i gospodarcze. Ubezpieczenia gospodarcze dzielą się z kolei na osobowe i majątkowe. Do ubezpieczeń osobowych należą: ubezpieczenie wypadkowe oraz ubezpieczenie na życie. Ubezpieczenia majątkowe to ubezpieczenia rzeczowe (ubezpieczenie mienia) oraz ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej (OC).

Ubezpieczenia społeczne

- 1) Ubezpieczenie rentowe
- 2) Ubezpieczenie emerytalne
- 3) Ubezpieczenie chorobowe
- 4) Ubezpieczenie wypadkowe

Ubezpieczenia gospodarcze

- 1) Ubezpieczenia osobowe
 - Na życie
 - Rzeczowe
 - Wypadkowe
- 2) Ubezpieczenia majątkowe
 - Ubezpieczenie OC

Możliwości ubezpieczeń na życie

Do ubezpieczeń osobowych należą: ubezpieczenie wypadkowe (podobnie jak w ubezpieczeniach społecznych, przy czym w ubezpieczeniach społecznych są one obowiązkowe) oraz ubezpieczenie na życie.

Przedmiotem ubezpieczenia jest tu życie, zdrowie i zdolność człowieka do pracy. W przypadku ubezpieczenia wypadkowego mamy dwa typy ubezpieczeń.

- Pierwszym jest ubezpieczenie od następstw nieszczęśliwych wypadków, tzn. na wypadek utraty życia lub zdrowia.
- Drugie to ubezpieczenie zdrowotne, które ma nam zapewnić świadczenia w czasie choroby, kiedy nie możemy wykonywać pracy zawodowej.

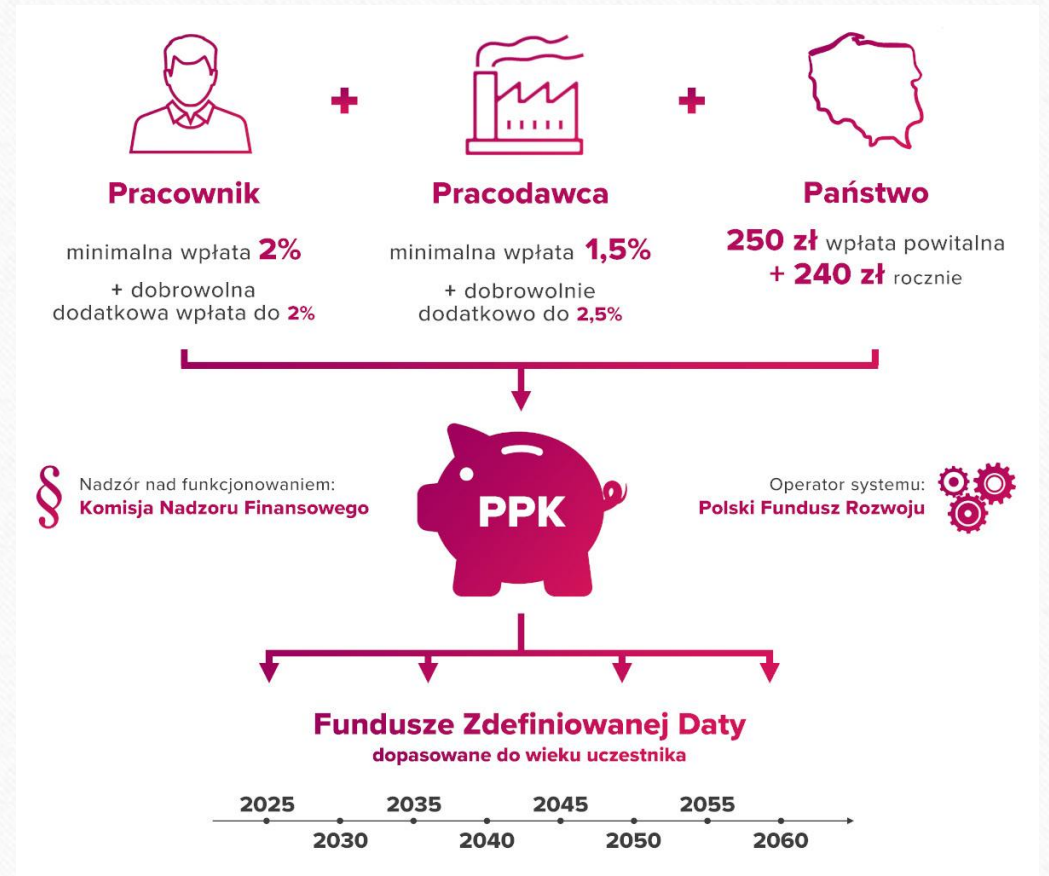
- Ubezpieczenie zdrowotne może również pomóc sfinansować koszty leczenia. Z kolei w ubezpieczeniu na życie ubezpieczyciel zobowiązuje się do wypłaty świadczenia w przypadku śmierci ubezpieczonego. Świadczenie to (określoną sumę pieniędzy lub rentę) otrzymuje osoba wskazana przez ubezpieczonego (nazywana uprawnionym lub uposażonym). W przypadku ubezpieczeń osobowych nie można mówić, że wypłacone świadczenie rekompensuje szkody. Zrealizowanie się ryzyka wiąże się bowiem z utratą zdrowia lub życia, których nie da się obiektywnie wycenić.

Ubezpieczenia społeczne

- **Ubezpieczenia społeczne** – ubezpieczenia, których celem jest zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego osobom, które z powodu zajścia określonych przez prawo zdarzeń losowych (np. choroba, kalectwo, ciąża, starość) nie mogą utrzymać się z własnej pracy. Wypłaty świadczeń z tych ubezpieczeń mogą mieć charakter krótkoterminowy, długoterminowy lub dożywotni. Obok pomocy społecznej i zaopatrzenia społecznego stanowią podstawowy instrument polityki socjalnej państwa.

PPK – co to jest?

- PPK - Pracownicze Plany Kapitałowe to wzorowany na międzynarodowych rozwiązaniach, powszechny system oszczędzania na emeryturę, który ma szansę zrewolucjonizować polski system emerytalny.

- **Pracownicze Plany Kapitałowe (w skrócie PPK)** to regulowany ustawą z 4 października 2018 roku powszechny program oszczędnościowy, który powstał we współpracy rządu, Polskiego Funduszu Rozwoju, organizacji pracodawców oraz związków zawodowych. Kapitał zebrany w ramach PPK będzie impulsem do rozwoju dla całej gospodarki oraz niezbędną **“poduszką bezpieczeństwa” dla polskich emerytur.**
- Postępujące, niekorzystne trendy demograficzne sprawiają, że polski system emerytalny już teraz nie jest w stanie zapewnić seniorom godziwych emerytur, **cała przyszłość stoi natomiast pod znakiem zapytania.** Szansą dla Polaków byłoby samodzielne **odkładanie środków przeznaczonych na emeryturę.** Niestety, według badań jedynie co czwarty z nas oszczędza na ten cel. Niezbędne było zatem przeprowadzenie gruntownych zmian, które ułatwiłyby budowanie kapitału emerytalnego, a rozwiązaniem mają być właśnie Pracownicze Plany Kapitałowe.

Dziękuję za uwagę

mgr JOANNA Radoń